

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Univerſa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalæ, 1644

Sect. 2. An, & quatenus Angeli cognoscant materialia, singularia,
præterita, & futura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

felicitatem Angelorum esse quidem humana natura ali matrem, & distinctiorem Dei notitiam exigere; non tamen eò usque distinctam, & perfectam, ut sit germana & quidditatiua. Ad secundum patet ex dictis tantam Dei notitiam excedere naturalem perfectionem Angelorum: & procul abesse à misero demonum statu, in quo tamen remanent omnia naturalia. Ad tertium dico explicationem illam D. Augustini de opere sex dierum, distinctorum durat taxat per duplicem illam cognitionem Angelorum, non esse literalem, neque communiter receptam, sed ferè ab omnibus reici; & cognitionem rerum in Verbo non esse naturalem Angelis, sed gratuitam, quæ nec omnibus, nec initio data fuit. Neque Angelus prius res creatas cognouit in Deo, quasi matutina & antecedenti cognitione, posterius autem in seipsis quasi vespertina & succedente; sed per res creatas cognouit Deum analogice priusquam illum intuesetur, aut in ipso directè vel quidditatiuè cognouit quiddam intelligeret.

Vide supra disp. 33. sect. 2. et 3.

SECTIO II.

An & quatenus Angeli cognoscant materialia singularia, præterita, & futura?

17. Angeli cognoscunt directè materialia singularia. Suarez. Vasq.

Dico primò, Angelos nosse quidditatiuè materialia singularia, etiam directè & intuitiue, postquam ipsorum existentia & sufficienti applicatione. Ita communiter Theologi teste Suarez lib. 2. cap. 6. num. 3. & Vasq. in notatione ad art. 2. qu. 57. Et quidem hæc in singulari ab Angelis cognosci patet ex Scriptura. Tentant enim demones in singulari Eam, Iob, Iudam, & alios. Non verò Angeli singulariter luctantur cum Iacob, apprehendunt capillis Abacuc, alloquuntur & solantur Iosue, Gedeonem, Prophetas, Christum, Apostolos. Item res singulares, materiales & sensibiles, ut cælos, regunt, administrant, & mouent, illisque veniunt multipliciter: quod sine cognitione fieri nequit. Et ut rectè argumentatur S. Thom. quæst. 57. artic. 2. si nomines materialia singularia sensibilia nõrunt quando existunt, etiam quidditatiuè & intuitiue: quanto magis Angeli, quorum vis intelligendi perfectior est, continens excellentius & simplicius perfectionem sensuum humanorum. Neque verò limitantur Angeli, ut sensus humani, ad accidentia materialia sensibilia: cum eorum intellectus sit virtus cognoscendi vniuersalissima, neque maiorem habeant de se proportionem cum illis, quam cum aliis materialibus.

Thom.

18. Cognoscit ipsam singularia.

Hinc à fortiori collige Angelos naturaliter cognoscere singularia immaterialia, & seipsum indicem, quod ad mutuam inter ipsos societatem peculiariter necessarium est. Difficultas verò specialis, quæ circa mate-

rialia singularia obijci potest ex parte motiui & determinatiui, alibi soluta est. Adde distinctè nosse ipsammet singularitatem, seu differentiam indiuidualem, contra quam nos, qui lucem, albedinem, & similia, etiam germanè cogita, nequimus discernere ab aliis eam substitutis, planè similibus. Probatur, quia illa notitia est naturalis in substantia, neque est cur fugiat intuitionem Angeli nostræ longè subtiliorem. Item quia singularitas est de se valde intelligibilis, cum sit conditio maxime naturalis cuiuslibet enti: nihil enim existit, quod non sit singulare & determinatum. Vniuersale autem contra tantum rationis actus: & ut ait Aristoteles I. de anima textu 8. *Vniuersale aut nihil est, aut posterius est.* Nimirum est post singularia, à quibus per intellectum abstrahitur. Materialitas verò aut sensibilitas non officit, quin materialia singularia sint Angelo intelligibilia, licet is quoad suum esse substantiale sit omnino abstractus à materia. Deus enim multo abstractior est; & tamen omnia sensibilia & materialia singularia, etiam directè, intelligit perfectissime. Neque est necesse ut res cognita sit eo modo in cognoscente, quo est in seipsa: materialiter, si est materialis, sensibiliber, si sensibilibus. Potest enim vitaliter exprimi per aliquid aliud, & nobilius, quam in seipsa sit. Et similitudo inter obiectum & cognitionem, non debet esse formalis & vniuoca, sed intentionalis.

Aristo.

Notandum tamen Angelos non posse naturaliter quidditatiuè, aut intuitiue, operationes naturales rerum singularium, siue materialium, siue immaterialium. Nam præter ea quæ de actibus liberis subiungemus inferius; non norunt Angeli distinctè, neque intuitiue rationes illas, quæ licet in seipsis sint naturales, tamen nequeunt cognosci germanè, quin cognoscantur entia supernaturalia. Cuiusmodi est potentia obedientialis ad gratiam & gloriam, ad unionem hypostaticam, ad actuum supernaturalium executionem, & similia. Neque etiam quàm latè pateat huiusmodi virtus obedientialis. Non possunt quoque cognoscere simul & distinctè omnes actus naturales, qui ab aliis Angelis, vel ab animabus rationalibus in æternum, exercebuntur. Quippe qui infiniti sunt, & non possunt simul capi ab intellectu finito.

Non cognoscunt omnes rationes naturales rerum singularium.

Dico secundo, Angelos posse quidem naturaliter præscire certè & euidenter futura necessariò proditura à causis naturalibus, & necessariis, non impediantur: secus autem futura contingentia ab aliena libertate pendentia. Declaratur, & probatur conclusio. Primò, sermo hic est de futuris ut talibus: non autem ut mere possibili- bus, quæ certè non posse cognosci ab angeli per se, id est, sine aliquo medio cognito, vel incognito, determinante & excitante intellectu Angelicum vice ipsorum obiectorum, quæ cum sint pure possibi-

203

lia, & nondum existant: non possunt exercere reale officium excitandi & determinandi potentiam intellectiuam. Qua excitatione egere angelos ostendimus disp. praecedenti praecipue factis.

21. Angel. praesciunt naturaliter futura necessaria.

Secundo, futura quibus, secundum se considerata, non magis sunt actu, quam pure possibilis: ideoque non magis possunt pot se mouere & determinare intellectum angelicam. Ea tamen quae sunt futura à causis naturalibus & necessariis iam existentibus, habent in ipsis causis medium sufficiens, quo cognoscantur. Sic Angeli, multo melius quam Astrologi, nouunt eclipses futuras, & cursus planetarum, & tempestates inde securas, & similia innumera. Habent etiam vniuersalem & mirabilem scientiam causarum naturalium, & consequenter effectuum. Quare sciunt v. gr. quot res vere sequenti sint futurae, quot fruges exstate, quot culices, quot motus maris vi ventorum, semotis impedimentis, quae à libertate Dei vel creaturae interuenire possunt: nisi forte tanta rerum multitudine simul cognoscendarum superet vim ipsorum naturalem. Quaedam autem sunt effectus naturalibus, in quibus nunquam aut rarissime interuenit liberum arbitrium impediens aut turbans. Et haec tam certo sciuntur absolute ab Angelis, quam illis certum est liberum adiutrium ad haec impedienda non interuenturum. Alia sunt in quibus non raro interuenit. Et haec Angelis sunt magis dubia. Conditionate tamen certum habent tales effectus futuros esse ab eiusmodi causis naturalibus & necessariis, si non impediatur interuentu causa libera.

22. Hec autem futura libera.

At ea, quae futura sunt à causis liberis, non habent in causis ipsis unde certo praesciantur: cum causa sine indifferentes & indeterminatae, ideoque non possint de praesenti determinare intellectum ad alterum oppositum. Quare non habent Angeli, unde haec certo praesciant, nisi vel certam reuelationem, vel speciem illorum, quae futurorum acceperint. Quorum neutrum fuisse communiter, ideoque non posse naturaliter Angelos certo & distincte praescire futurae contingentia, docet fides Catholica, propter haec & similia scripturae testimonia. *Annuntiate quae venturae sunt in futurum, & sciemus quia Dñs estis vos. Is. 41. & cap. 46. Ego sum Deus, & non est ultra Deus, nec est similis mei annuntians ab exortio nouissimum, & ab initio quae nondum facta sunt dicens. Et Daniel. 2. Spiritus in caelo reuelans mysteria &c. Idem docent sancti Patres communiter, vt Hieron. in locum Danielis citatum, Origen. lib. 6. contra Celsum, Augustin. in lib. de diuinat. Demonum, praecipue cap. 6. Damascen. lib. 2. de fide cap. 4. & Theologi omnes cum D. Thom. quaest. 57. art. 3. Ratio D. Thomae fuit allata superius: scilicet futura eiusmodi non habent unde cognoscantur*

Hieron. Origen. August. Damasc. D. Thom.

ab Angelis, neque in seipsis, cum non sint: neque in causis, cum libera sine & indeterminatae; neque in specie aut reuelatione, quam neque à seipsis, neque ab alio communiter habent, neque habere possunt certam & infallibilem, nisi à Deo mediate vel immediate. Solius enim Dei est ea sine vilius beneficio seu reuelatione, ac sine vilo alio medio attingere, eo solo quod sunt liberae futurae: per ineffabilem intelligentiae suae virtutem, quae potest distincte, euidenter, & perfecte intelligere vnumquodque eo solo quod est de se intelligibile (sicut virtute suae omnipotentiae infinita potest vnumquodque producere eo solo quod est de se possibile & producibile) & per quam habet ab aeterno id quod nos habemus ex decursu obiecti, cum quando existunt. Confirmatur, quia intellectus creatus, qui posset vi sua cognoscere immediate, certo & infallibiliter, vel vnum liberè futurum, posset cognoscere alia omnia. Sicut creatura quae posset vnum quid creare, posset creare caetera omnia. Quippe quia illa vis intelligendi non requireret aliud ex parte obiecti, quam posse intelligi; sicut ista vis agendi non requireret aliud, quam obiectum posse ex nihilo fieri. At est incredibile & improbabile posse vltim creatum intellectum vi sua naturali cognoscere omnia futura libera. Ergo, &c. Denique virtus naturalis cognoscendi substantiarum intellectualium creatarum, debet esse commensurata virtuti actiuae ipsarum. Ergo sicut non possunt ex nihilo quidquam producere, sed tantum ex praexistente subiecto: Ita non possunt sine obiecti praesentia, vel aliquo medio cognito, aut incognito, quasi ex nihilo cognitionem elicere.

Obijciunt primo: quaecumque extra Deum futura sunt à quibuscumque causis necessariis, pendunt à libera ipsius voluntate, & ferè omnia ab Angelorum vel hominum arbitrio. Ergo sunt eatenus censenda inter futura contingentia, proindeque non possunt certo ab Angelis praesciri.

Respondeo verum quidem esse illa eatenus pertinere ad futura contingentia: ideoque Angelos non praescire certo & euidenter, euidentia & certitudine mathematica, & infallibili, talia esse futura absolute; sed conditionate futura esse vi causarum naturalium & necessariarum, nisi libertas diuina vel creata impediat. Nunc tamen longa experientia Deum communiter & ordinarie accommodare se contingentiae causarum secundarum, ideoque communiter & ordinarie non impediti cursum illarum ex parte Dei. Sciunt etiam per multa esse, quorum perturbatio hominum vel Angelorum arbitrio non permittatur, nisi forte rarissime; vt motus caelorum & coniunctiones aut oppositiones syderum, dispositio elementorum, & similia ad vniuersi ordinem maxime pertinentia. Et haec quoque intelligunt ex parte

231

Distincta obiectis

arbitrij creati impedimentum nunquam aut
vix & rarissime habitura. Alia vero futura à
causis necessariis, Angelorum vel hominum
libertati pernissis, sciunt tantum conditio-
naliter futura esse, nisi impediuntur: aut con-
iecturaliter ad summum, iisdem coniectu-
ris, quibus colligunt causas secundas non li-
berè interuenturas.

24. Obiicies secundo, experientia constare
demonos per se, vel per homines malos ab
ipsis edoceri, multa liberè futura prædicere:
vt Regum series, successores summorum
Pontificum, Regnorum mutationes, bello-
rum exitus, & similia, quæ à liberis hominum
voluntatibus pendent.

Quomodo
demonos
interdum
predicunt
sua li-
bè.
Respondeo non propterea certò illa præ-
nosse in seipsis, & sine medio: sed vel à Deo
accepisse, qui etiam per malos & impios
multa reuelat; vt per Balaam, & Caipham,
& Sibyllas gentiles & idololatrias, olim
multa prædixit; & demones, suo alloquio
interdum dignatur; vt patet ex cap. 1. &
2. libri Job, iisdemque velut iustitiæ suæ
ministris, potest aliqua futura reuelare per
seipsum immediate, vel per sanctos An-
gelos, vt notat S. Augustin. lib. 2. de Ge-
nesi ad lit. cap. 17. Vel secundo, posse eo-
rum prædicationes à Deo factas sanctis ho-
minibus, siue ad propitiandum Eccle-
siæ, siue ad priuatam ipsorum consolatio-
nem: quas ex dictis eorundem, aut scriptis,
aut aliis signis, si notescere potuisse dæmo-
nibus certum est, & affirmatum à Tertul. cap.
22. Apologet. Vel tertio, demones reuelare,
quæ ipsi fieri facturi sunt, aut procuraturi
per homines malos, quos experimento sci-
unt fore sibi obsequentes, vt ait Augustin. loco
citato. Vel quarto, sceleris hæc futura
consequerentur ex variis experientis. De quibus
plura S. Thom. 3. contra Gent. cap. 154. Et
suffragane D. Augustin. in lib. de diuinat. de-
monum. Adde quinto, posse interdum ab ho-
minibus tribui demoni, quod ab illo non est
profectum, sed à Deo. Et posse aliquos iudi-
cari magos, aut à demonibus inspiratos, qui
verè non sint tales: ac prophetiæ donum
non tantum esse sanctorum, sed etiam alio-
rum, qui tamen quamuis mali, Deo duce
non prophætant in confirmationem vllius
falsitatis. Quia Deus non potest attestari fal-
sitati per miracula & opera supernaturalia.

Angust. August. Tertullian.

25. Quæres, num inter futura contingentia,
quorum præscientia negatur Angelis, nu-
meranda sint non tantum ea, quæ impediri
possunt interuentu causa libera: sed etiam
illa, quæ possunt impediri interuentu alte-
rius causa naturalis & necessaria, vel quæ
sunt à causis per accidens coniectis.

Affirmant Ricard. in 2. dist. 7. art. 3. qu. 2.
Vbi vtramque sententiam tuetur: Heruzus
ibidem art. 2. & Recentioribus Dominic.
Bannes ad artic. 3. quæst. 57. Qui omnes di-
stinguunt duplicem contingentiam effe-
ctus. Vnam, quæ prouenit ex libertate causa,
quæ effectum promouere, vel impedire pro
arbitrio potest. Aliam, quæ ex concursu

Ricard. Heruz. Bannes.

per accidens, & quasi fortuito naturalium
causarum, aut occursum plurium se-
quentium naturaliter, sine interuentu vllius
causa, liberè agentis. Et hæc futura non pos-
se certò ab Angelis prænosci, probant pri-
mo, quia sunt contingentia. Secundo, quia
sequetur Angelos prænosse plurima in-
credibilia: v. g. quot sint futura hominæ
post centum annos, vel quot motus & quos
sint habitura.

Ad quæ Respondeo, nullam esse proprie
contingentiam effectus, nisi respectu princi-
pij liberi. Contingens enim proprie illud
est, quod ita est, vt potuerit non esse. At-
qui potens esse non esse, debet esse ab
aliquo proxime potente ad producendum
vel non producendum. Quod autem est pro-
ximè potens ad producendum vel non
producendum, est liberum: Ergo, &c. Se-
cundo, ad primum argumentum dico, huius-
modi futura non esse contingentia, res-
pectu aggregationis omnium causarum ne-
cessariorum, quæ simul concurrunt aut oc-
currunt: quarum etiam concursus aut oc-
curus est necessarius per se, citra inter-
uentum causa libera. At Angeli non no-
runt tantum vnam aut plures à causis: sed
totam illam aggregationem, & concursum
aut occursum per se naturalem & necessa-
rium. Ergo præsciunt, quis effectus sit ne-
cessario secururus, vel non secururus, si causa
libera non interueniat.

Ad secundum Respondeo fortè exem-
pla allata excedere capacitatem naturalem
Angelorum, propter nimiam rerum mul-
titudinem simul cognoscendarum: ac si non
excedit; certum est aliquam aliam ex-
cedere, neque posse ipsos præscire simul &
distinctè infinita huiusmodi, neque plu-
ra quam naturalis ipsorum capacitas si-
mul ferat, quam in intelligendo finitam
esse constat ex dictis disput. 30. sect. 2.
Atque ita ne quidem sciunt distinctè &
simul quot eclipes per totam æternam
futura essent, aut quot diurni circuitus
cælorum, multoque minus, quot in æter-
num fructuarum generationes, & mo-
tus, & similia, quæ requirunt infinitam
intelligendi vim, vt simul cognoscantur.

Dico tertio, de præteritis idem censèn-
du esse, ac de futuris: non posse scilicet
Angelos cognoscere præterita vltima, per
se ipsa, sine aliquo medio cognito vel inco-
gnito. Ratio est, quia præterita vltima non
magis nunc sunt, quam sunt futura erant.
Ergo non magis per se possunt determinare
intellectus Angelicum sui cognoscitorem.
Ergo opus est alio medio cognito, vel inco-
gnito, determinante vice obiecti non exi-
stentis, & non existentis per se determinare.
Quare non possunt Angeli cognoscere præ-
terita, nisi ea quorum præsentia intuitio-
nem habuerunt, & ex illa retinent speciem
rei præteritæ & præteritæ vt talis: vel quorum
præteritionis signum, aliquid aut vestigium
erat: vel quæ denum per aliorum res-

26. Nulla est
proprie
contingen-
tia effectus
nisi respectu
aut princi-
pij liberi.

Angeli non
possunt
cognosce-
re præteri-
ta sine ali-
quo medio
cognito
vel inco-
gnito.

tionem, vel per revelationem prateritis discunt.

29. Saar. Valq.

Consentit Saar. lib. 12. cap. 2. Contra Valq. disp. 208. cap. 4. num. 20. ubi frustra opponit Patres non negare Angelis cognitionem prateritorum, sed tantum futurorum. Cur enim Patres non ita negent Angelis cognitionem prateritorum, ut futurorum, ratio est, quoniam Angeli omnia ferè praterita, vel ex signis relictis, vel ex relatione aliorum, vel ex propria memoria cognoscunt. Secus autem futura libera. Si quorum tamen nullum medium habent: eorum planè eadem est ratio, ac futurorum contingentium, aut parè possibilium, quæ non possunt per se sine aliquo medio cogniti, vel incognito, ab Angelis attingi. In quo perperam idem Valq. disp. 208. cap. 3. num. 14. differentiam ponit inter possibilis nunquam futura, seu parè possibilis, & possibilis aliquando futura: quasi hæc sint proportionata intellectui angelico, illa non. Nam ut rectè Saar. cap. 13. num. 5. Possibilia aliquando futura nihil habent in præsens supra parè possibilis, præter decretum Dei ipsius extrinsecum, quo non immutantur, ac proinde non redduntur Angelis magis cognoscibilia, magisque proportionata potentie intellectui angelicæ, vel humanæ. Quippe quæ non plus habet proportionis cum illis, quæ Deus reipsa facere decrevit, quam cum aliis infinitis specie vel numero differentibus, & qualibus, vel inæqualibus, ordinis æque naturalis. Ac si Deus de nouo aliquid ex illis facere decerneret, illud non magis propter hoc decretum Dei cognoscibile foret, quam nunc sit. Neque eni in trinsecè immutaretur per ordinatione solam diuinæ voluntatis. Difficultates autem, quæ circa species futurorum, aut prateritorum moueri hic solent, expedita fuerunt in fine præcedentis disputationis.

SECTIO III

An & quatenus cognoscant Angeli naturaliter cogitationes cordium.

Scriptura videtur negare Angelis illam cognitionem.

70. Nulla magis difficultas in præsentia tractu Theologos exereet, & in variis opinionibus distrahit. Origo autem difficultatis est, quod ex vna parte Scriptura videatur manifestè negare Angelis & hominibus, ac sibi Deo tribuere notitiam cogitationum cordis alieni: eorumque ignorantiam in ipsam rei difficultatem naualem reijcere. 3. Reg. 8. vers. 39. Tu solus nosti cor omnium filiorum hominum. Et 2. Paralip. 6. vers. 32. Redde unicuique secundum vias suas, quas nosti cum habere in corde suo. Tu enim solus nosti corda filiorum hominum, ait Salomon Deo, ibidem laudatus. Et Ierem. 17. vers. 10. Præuim est cor hominis & inscrutabile, quis cognosceret illud?

Ego Dominus scrutans cor, & probans renes, qui do unicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum adinventionum suarum. Quæ interrogatio, eiusque responsio, videtur cuilibet alteri, præterquam soli Deo, negare notitiam cordis humani: & eius agnoscendi difficultatem, non in Dei placitum, sed in ipsamet rei naturam referre. Vnde D. Hieron. ad locum cit. Hierem. 17. Hinc, inquit, discipulus, quod nullus cogitationum secreta cognoscit, nisi solus Deus. Et Athanas. seu quis alius eius libri auctor, quæst. 27. ad Antiochum. Præscius rerum & cordium cognitor solus est Deus: nec enim Angeli cordis abscondita, vel futura vident. Vbi nota comparationem illam secretorum cordis eum futuris, quorum certè ignorantia in naturali impotentia Angelorum fundatur, in superiori sectione ostensum fuit. Et Chrysostr. hom. 23. in Ioannem. Humanorum cordium cognitio solus Dei est, qui ea formauit. Cyril. quoque Alexandr. lib. 2. in Ioan. cap. 19. expendens illud Nathanæelis, Rabbis tu es filius Dei, sic ait: Nouerat soli Deo corda hominum parere. Id est, in se homo sperasset, filium Dei profiteretur. Et lib. 3. asserit solitum esse Christum, inter aliorum corda inspicere, cogitationisque motus examinare, sequenti maxime eare naturæ Deum esse ostendisse. Inde etiam Paulus 1. ad Cor. 14. vers. 4. certum diuinitatis argumentum sumit, cum laudat hominem, qui ex eo, quod occulta cordis eius manifesta fiunt Christianis prophetantibus, pronunciat Deum verè in illis esse: non per præsentiam tantum locuti, communem rebus ordinibus: sed per assistentiam specialem, ac supernaturalem, perque lumen propheticum. Quæ Scripturæ loca, & Patrum interpretationes, videntur loqui generatim non de solo Deo, vt collato cum hominibus, & eos tantum excludendo, aut cum rebus corporeis: sed simpliciter, & sine addito vilo, per exclusionem omnium, quæ non sunt Deus. Ac licet non loquantur expressè de arcanis Angelorum, sed hominum: par tamen est ratio vtrorumque. Neque solum probant non intueri Angelos cogitationes cordium: sed etiam quod neque ex certo signo possint eas colligere, quamdiu in corde secreta seruantur. Ita vt nullus alius præter Deum certo sciat, quid agatur illi in præsens, sine priuilegio, aut eleuatione Dei, citra externa signa, vel manifestationem ipsius operantis. Vnde consequens est non modo actus voluntatis alienæ occultos esse Angelis: sed etiam actus ipsius intellectus, & species, & habitus ab illis productos, si ab illis, veluti signis, certè colligere possunt quid agatur interiori in ipsa voluntate. Præterquam quod nomine cogitationum cordis non modo actus liberi, aut necessarii affectus voluntatis: sed & cogitationes intellectus comprehenduntur, vt paulò post contra Valquem & Hurtadum videbitur.

Ex alia verò parte, affectus cordis alieni, & actus intellectus, videntur esse obiecta naturaliter ab Angelis intelligibilia, non minus.